

PIESE DIN COLECȚIA ETNOGRAFICĂ A MUZEULUI BOTOȘANI, CU VALOARE DE SIMBOL ÎN RITUALUL TRADIȚIONAL DE NUNTĂ

Steliana Băltuță

În tradiția românilor, ca și în tradiția altor popoare, viața comunităților este conturată de o împletire a manifestărilor materiale și a celor spirituale.

Latura spirituală, încă din perioadele arhaice ale istoriei, și-a pus amprenta pe o mare parte a laturii materiale. Multe dintre obiectele folosite de civilizațiile umane, pe lângă ideea de utilitate, purtau și mai poartă încă și componenta spirituală.

Nu numai piese în diferite contexte poartă o anume simbolistică, dar și structuri arhitectonice cu un plan special proiectat, în care individul sau o colectivitate se află în comunicare cu energiile puternice, dătătoare de viață nevăzute, cu divinitatea.

În urma unor observații asupra a tot ceea ce înconjoară umanitatea, asupra mediului în care trăiește ea, grupuri umane și-au stabilit anumite cutume care au continuat să fie practicate din generație în generație, și chiar completate, îmbogățite în timp, în funcție de moment, de loc, de necesitate.

Așa s-au înrădăcinat o serie de obiceiuri care au fost aplicate de fiecare familie în propria locuință, gospodărie și de întreaga așezare.

Dacă ne referim la ocupații, la meșteșuguri, constatăm bogăția, diversitatea și frumusețea practicilor ritualice de peste an legate de acestea.

Aceeași observație o putem face asupra ritualurilor magice din viața de familie, la naștere, nuntă și înmormântare.

Fiind la mijloc între momentul nașterii și momentul de trecere către o „altă existență”, nunta are o anumită încărcătură de simboluri, făcând legătura între celelalte momente deja amintite, ale vieții pământești.

Chiar din momentul când cei doi tineri se cunoșteau și urmau să întemeieze o căsnicie, erau responsabili să devină părinți. De aceea, la intrarea în biserică pentru cununie și în unele locuri la ieșirea din biserică după cununie, mireasa punea un număr de degete ca o pecete pe ușa de la intrare, exprimându-și astfel dorința referitoare la numărul de copii pe care să-i aibă, anticipând astfel nașterea.

Costumele de mire – mireasă erau croite și lucrate astfel încât ele să fie potrivite și să folosească și pentru înmormântare. Fiecare din cele trei momente ale vieții de familie are originalitate, încărcătură artistică, prin textele literare folosite, prin piesele cu încărcătură decorativă, cromatică și cu valoare de simbol.

Ritualul de nuntă parcurge o serie de etape. De la pețit la croit, atunci când familiile s-au înțeles și fata trebuie să croiască pânza pentru cămășile de

soacră, socru, costumul de mire cu năframa de pus în brâu.

Referiri la valoarea simbolică a pieselor din ritualul de nuntă apar și în orații, culese de la cei implicați în desfășurarea nunții.

Soacra mare este chemată să-și primească darul cu versurile:

„Soacră mare vină-ncoa

Să vezi ce-ți aduce noră-ta,

O **cămașă** cu **altită**

Cusută cu mărgeluță,

Pe pânză în două ită”.

*Cules de Steliana Băltuță de la Atănăsoaie Anica
80 de ani, în 2007 – sat N. Bălcescu – Botoșani*

Mirele este poftit să primească „năframa”.

„Cinstite mire,

Iați, s-arăți

Cinstită mireasă,

A dumneavoastră aleasă,

C-o **batistă** frumoasă,

Di matasă cari v-o dă în dar”.

*Cules de I.H.C. în 1968 de la Vasile S. Moroșanu,
Șaru-Dornei, Suceava (din cercetarea monografică
Silvia Ciubotaru, **Nunta în Moldova**, Iași, Editura
Universității „Al.I. Cuza”, Iași, 2000)*

Odată cu pregătirea costumelor de nuntă, „druștele” (domnișoare de onoare ale miresei) brodau batistele pentru vorniceii, ca semn distinctiv al „chemătorilor la nuntă”).

Batistele cusute de „druște” și purtate de vorniceii, erau brodate numai într-un colț și semnate cu numele întreg al fetei și cu inițialele vornicelului ales, cusut pe unele anul când s-a desfășurat nunta.

Alte piese simbol pentru nuntă sunt **ștergarele**, puse de către mireasă la gâtul nașilor, brodate cu decor floral (trandafiri), fitomorf (pomul vieții, vița de vie) și mai rara avimorf (cocoși).

Și în strigăturile din timpul nunții apar ștergarele nunilor.

„Să trăiască nuna mare,

Că frumos ștergar mai are”

„Tare bine i se șede

Codrului cu frunza verde

Și poienii cu stejari

Și nașilor cu ȘTERGARI”

*Cules de Steliana Băltuță de la Michiu G. Paraschiva
89 ani în 24 martie 1988.*

Covorul și **perna** ca piese cu valoare de simbol, trebuie să fie pregătite

special ca tinerii miri înainte de a merge la cununia religioasă, să stea în genunchi, cu capetele plecate și să ceară Iertăciunea părinților pentru câte le-au greșit și apoi să primească binecuvântarea părintească, moment rostit și de către vornic în orația de nuntă.

Vornicul avea ca semn distinctiv pe tot parcursul nunții, **toiagul** cu **ștergar** sau **năframa** puse de mireasă, practică recunoscută în unele sate ale zonei Botoșani. De priceperea vornicului, depindea reușita nunții, ca și de cea a nașilor.

Simbolul toiagului și năframei apare și în versuri rostite la nuntă de vornic.

„Aista **toiegel** de brad,
Se cere astă seară îmbrăcat!
Mulțumesc jupâneasă mireasă,
De-aista toiegel îmbrăcat.
.....
Mulțumesc jupâneasă mireasă
De astă **năframă** frumoasă
Cusută cu fir,
Umplută cu ibrișin”.

*Cules de Prof. Gabriela Anisie de la Crețu Anghel,
80 ani, Ivancăuți – Păltiniș – Botoșani*

Pentru binecuvântarea religioasă, mireasa trebuia să aibă țesut de mână ei, **covorul de cununie**, pe care stăteau mirii, nașii, părinții și preotul care oficia ritualul. La ieșirea din biserică, mirii purtau în mâini **lumânările** aprinse, pentru o cale cu lumină și noroc.

La plecare din casa părinților la trecerea prin poartă, mireasa rupea deasupra capului **colacul**, și aruncând bucățile în cele patru zări, pentru belșug și bunăstare în viitoarea casă.

Un alt simbol al nunții tradiționale îl constituia **lada cu zestre**, pe care vorniceii chiuind o scoteau din casa părinților miresei și o puneau în carul cu care mergeau către casa mirelui și socrilor ei.

Lada era piesa de mobilier, pe care orice tânără trebuia să o aibă la căsătorie.

Între țesăturile de pe ladă, nu trebuia să lipsească **țolul** (o țesătură în patru ițe din cânepă, pe care se treiera grâul, după seceriș).

Lipsa **țolului** din zestre, aducea ironiile și strigăturile la scoaterea zestreii din casă:

„U, iu, iu, pe dealu’ gol
Că mireasa n-are **țol**
Și i-o face mirele
Când o tunde cânele”

*Cules de Prof. Gabriela Anisie de la
Lupașcu Cristian, 16 ani, Miorcani – Botoșani*

Urcată în carul cu zestre, mireasa primea de la mama ei, **icoana cu**

ștergar, ca semn de binecuvântare pentru noua ei casă, și **oglină** la care a fost gătită și pe care mirele i-a pus cercei, mărgelile sau bani.

Când ajungea carul în curtea socrilor, vornicul striga:

„Ia ieși soacră în ogradă
Și-i vide ficiorul tău,
Ți-aduce noră cu ladă
Cu **ladă și zestre** mare
S-o ții numai la icoane”

Cules de Steliana Băltuță în 1985

de la meșter olar Grigore Cramariuc, 64 ani, Hudești - Botoșani

Voalul și **coronița** miresei erau semne ale purității și cinstei, mireasa era comparată cu o împărăteasă, în folclor aromân, tânăra spunea:

„A sosit vremea să mă mărit,
Hai, hai, ia-mă tinere,
Ia-mă în brațele tale,
Și du-mă la tine acasă
Voalul pe cap eu mi-am pus,
Frumos tânăr mi-am luat”.

(din Nicolae Gh. Caraiani, Nicolae Saramandu,

Folclor aromân grămostean, București, Editura Minerva, 1982)

Năframa croită și brodată de mireasă și pusă în cingătoarea mirelui, semnifica statornicia, asumarea răspunderii de a fi cap de familie și ieșirea din rândul feciorilor.

Druștele coseau mai multe năframe care acopereau și colacii sau erau puse cum am precizat la toiagul vornicului, la cofița cu apă.

După nuntă, năframele erau folosite ca fețe de coltuce (perne mici) erau puse pe perete pentru a decora interiorul, erau folosite la obiceiurile de An Nou.

Cofița pregătită pentru nuntă cu apă și vărsată în calea mirilor aducea bogăție în familie, așa cum se spunea că dacă îți plouă la nuntă, vei avea bunăstare și vei fi bogat toată viața.

Ne-am referit la câteva piese folosite în ritualul de nuntă cu încărcătură de simboluri, care devin sacre în comunitatea umană.

Remarcăm faptul că încă de la începutul omenirii, viața e plină de semne cu semnificații bine stabilite, la toate civilizațiile existente și care dau un sens lumii în care trăim.

Cămașă de soacără

Cămașă de socru

Costum de naș

Costum de nașă cu ștergar
primit de la mireasă

Ștergare de nași

Ștergarul și toiagul de vornic

Costum de vornic

Costum de vornicel cu batistă

Plosca cu năframă pentru
vornicel („chemător” la nuntă)

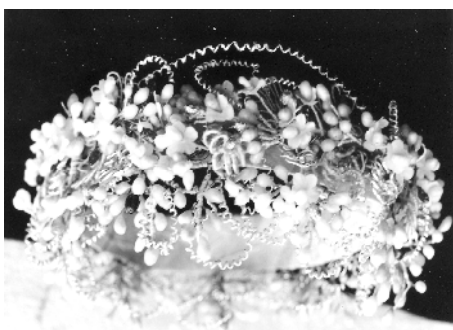
Lăzi pentru zestre

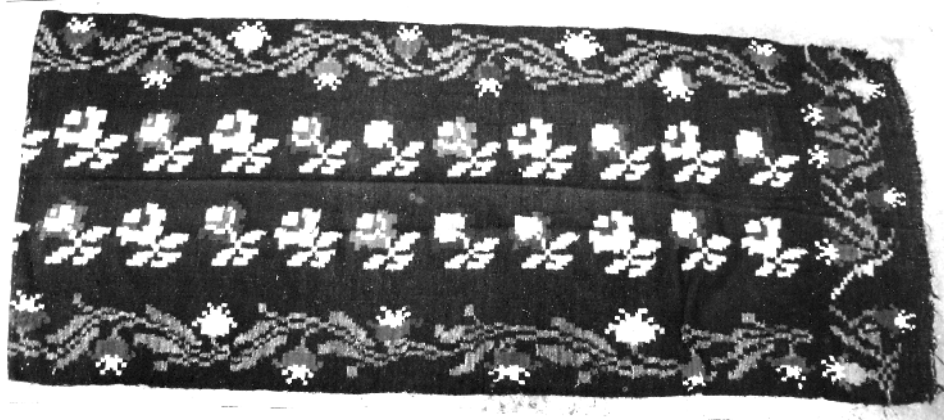
Perna și covorul pentru Iertăciune

Voalul de mireasă

Coronița

Covorul pentru Cununie

Icoana – semn de binecuvântare

Oglinda – lumină și noroc

Colacul miresei

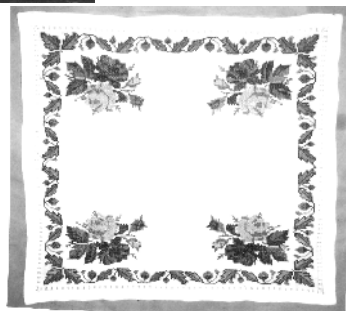

Batistă pentru „dezhibotat”

Cofița cu apă –
pentru belșug în calea mirilor„Țapcan” (Tucitoare)
cu vin pentru masa nunții

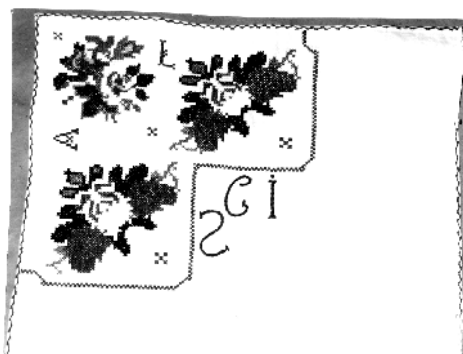
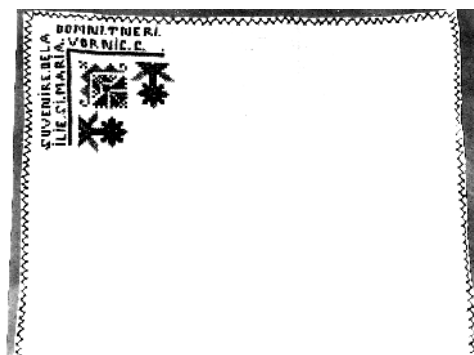

Năframa mirelui:
semn de statornicie

Năframe pentru mire

Batiste de vorniceii